

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINING JISMONIY TAYYORGARLIGINI TA'MINLASHDA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR

Salimov Soxibjon Ulug'bekovich

Turkiston yangi innovatsiyalar universiteti, magistr

Annotatsiya. Ushbu maqolada bugungi kunda maktab yangi, zamonaviy ta'lim sifatiga erishishga, hayotiy vazifalar va muammolarni hal qilishga qaratilgan o'quv jarayonining muvaffaqiyati ko'plab omillarga bog'liq bo'lib, ular orasida bolaning qobiliyati va imkoniyatlariga qarab o'qitish, ya'ni tabaqalashtirilgan ta'lim eng kam rol o'ynamaydi. Shu kabi tahlillar va texnologiyalar haqida so'z boradi.

Kalit so'zlar. Boshlang'ich sinf, aqliy faoliyat, texnika, sifat, individual, differentsial, zamonaviy, pedagogik.

Bugun boshlang'ich sinf o'quvchilarining ta'lim-tarbiyasi va uni amalga oshirish mexanizmlarining sifatiga e'tibor berish, o'quvchilarni jismoniy tarbiya darslarida sog'lom turmush tarzini shakllantirish oldimizda turgan asosiy masalalaridan biri hisoblanadi. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoev rahbarligida yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash va jamiyatda o'qituvchining maqomi va nufuzini oshirish chora-tadbirlari mavzusida bo'lib o'tgan videoselektor majlisida maktab ta'limini rivojlantirish buyuk umummilliy maqsadga va umumxalq harakatiga aylanishi, ustozlarga yuksak hurmat – ehtirom ko'rsatishi jamiyatimizda oliy qadriyat darajasiga ko'tarishi zarur ekanligi belgilandi.

O'quvchilarning aqliy faoliyat texnikasini o'zlashtirish samaradorligi nafaqat sifatiga, balki bolalarning individual psixologik xususiyatlariga, ularning o'rganish qobiliyatiga ham bog'liqdir. O'qituvchi har bir sinfdagi o'quvchilarimning individual xususiyatlarini juda yaxshi bilishi zarur. Shuning uchun muammolarni hal qilish qobiliyatining shakllanish darajasiga qarab sinfni guruhlarga ajratish kerak.

Boshlang'ich sinf bolalarning yoshi va shaxsiyati rivojlanishidagi muhim bosqich bo'lib, u yuqori darajadagi ta'limni kafolatlashi shart. Maktab rivojlanishning turli darajalariga ega bolalarni o'qitadi va asosiy maktab har bir o'quvchiga individual o'quv dasturini taklif qila olmasligi sababli o'qituvchilarimiz individual psixologik va intellektual qobiliyatlarni hisobga

olgan holda shaxsiy rivojlanishni ta'minlaydigan o'quv modellarini izlaydilar. Ta'limda qo'llaniladigan texnologiyalarning aksariyati har bir o'quvchining individual psixologik rivojlanishining o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olmagan holda bir xil talablarga, vaqt sarfiga, o'rganilgan material hajmiga qarab o'qitishning guruhiiy uslubiga qaratilgan bo'lib, bu o'rganishda sezilarli natijalarga olib kelmaydi. Natijada nafaqat "dangasa" bolalar, balki juda mehnatsevar bolalar ham maktabni yoqtirmaydilar. Differentiallashtirilgan o'quv kontseptsiyasi lotin tilidan tarjima qilingan "har xil" - bu butunlikni turli qismlarga, shakllarga, bosqichlarga bo'linish, parchalanish degan ma'noni anglatadi. O'qitish qanchalik yaxshi bo'lmasin, sinfdagi barcha o'quvchilar uchun bir tekis o'sishni ta'minlay olmaydi. O'quvchilarning aqliy faoliyat texnikasini o'zlashtirish samaradorligi nafaqat sifatiga, balki bolalarning individual psixologik xususiyatlariga, ularning o'rganish qobiliyatiga ham bog'liqdir. O'qituvchi har bir sinfdagi o'quvchilarimning individual xususiyatlarini juda yaxshi bilishi zarur. Shuning uchun muammolarni hal qilish qobiliyatining shakllanish darajasiga qarab sinfni guruhlariga ajratish kerak. Ko'pincha o'qituvchilar sinf o'quvchilarining uchta guruhini ajratib mashg'ulot olib boradilar.

Bolalarning jismoniy rivojlanishi nafaqat suyak va mushak tizimini shakllantirish, balki ayrim ijtimoiy ko'nikmalar va shaxsiy munosabatlarga ega bo'lish uchun muhimdir. Barkamol, jismonan rivojlangan bola doimo faol, faol va o'z-o'ziga ishonchli bo'ladi. Bunday maqsadlarga erishish va maktabda jismoniy tarbiya olib borish. Maktabning jismoniy tarbiyasi an'anaviy tarzda issiq mavsumda - ko'cha stadionida, sovuq stadionda - jihozlangan sport zalida (qishki chang'i mashg'ulotlarini tashqari) o'tkaziladi. Bunday kasb-hunarlariga ajratilgan har bir xona yoki ko'cha hududi bir qator me'yorlarga to'la javob beradi: bu yerga mo'ljallangan maktab o'quvchilarining maqbul soni, echinish xonalari va yomg'irlar soni, shiftlar balandligi, shamollatish va isitish tizimlari, turli xil rivojlanish uchun zarur bo'lgan sport jihozlari mavjudligi e'tiborga olinadi.

Birinchi guruh o'quvchilari dastur materialini bilishda bo'shliqlarga ega, ularni muammolarni yechishda qo'llashda teoremlarning mazmunini buzadi, mustaqil ravishda bir yoki ikki bosqichda masalalarni yechishi mumkin, yechim izlashni bilmaydi. Ushbu umumiy xususiyat birinchi guruh talabalarining har xil individual xususiyatlarini istisno etmaydi. Kasallik

sababli tez-tez darsga kelmaslik sababli, darslarga sust tizimli tayyorgarlik bilan bog'liqligi sababli, bilim yetishmovchiligi va rivojlanishida sustkashlikka ega talabalar bo'lishi mumkin. Shu bilan birga, ushbu guruh turli xil ta'lim darajalariga tegishli talabalardan iborat. O'qish darajasi yuqori bo'lganlar, bilimdagi bo'shliqlarni to'ldirgandan so'ng va tegishli tayyorgarlikdan so'ng, odatda tezda rivojlanishning yuqori darajasiga o'tadilar. Ikkinchi guruh o'quvchilari dastur materiallari haqida yetarli ma'lumotga ega, ularni standart masalalarni yechishda qo'llashlari mumkin. Ular yangi turdagi yechimga o'tishga qiynalishadi, ammo ularni hal qilish usullarini o'zlashtirib, shunga o'xshash masalalarni hal qilishda yengishadi. Ushbu o'quvchilarda evristik fikrlash usullari ishlab chiqilmagan. Zamonaviy boshlang'ich maktabda o'qitishning differentsial va individual yondashuvlarini amalga oshirishning nazariy modeli ta'lim sub'ektlarini nomlaydi, boshlang'ich maktabda differentsial va individual yondashuvlarni amalga oshirish tamoyillari, maqsadlari, pedagogik sharoitlar, mezonlarni o'z ichiga oladi. ularni amalga oshirish samaradorligi, texnologiya bosqichlari boshlang'ich sinf o'quvchilarining yetakchi hissiy modalligini hisobga olgan holda o'qitishga differentsial va individual yondashuvlar kerak bo'ladi.

Pedagogik shartlar esa quyidagilar:

- yetakchi hissiy modallikni hisobga olish;
- boshlang'ich sinfda tabaqalashtirilgan texnologiyadan foydalanish va o'quvchilarning yetakchi hissiy modalligini hisobga olishga asoslangan individual yondashuvlar;
- o'qitish bo'yicha maxsus uslubiy mashg'ulotlarni tashkil etish;
- yetakchi hissiy modalning diagnostikasini ta'minlash, o'rganish, fikrlash, xotirani o'rganish motivlari;

Nazorat darslari an'anaviy tarzda olib borildi. Asosiy mavzular bo'yicha eksperimental sinflarda o'qitish zamonaviy sharoitda o'qitishning differentsial va individual yondashuvlarini amalga oshirish uchun barcha pedagogik shartlarni bajarishda tashkil etilgan boshlang'ich maktab. Shuni hisobga olgan holda o'qitishning differentsial va individual yondashuvlarini tashkil qilish uchun optimallashtirish dasturi yetakchi hissiy modallik, uning maqsadi o'quvchilarni qo'llab-quvvatlash va rivojlantirish, ularning o'zini o'zi anglashi uchun sharoit yaratishdir.

Optimallashtirish dasturi ishlab chiqilgan va unga sinf o'quvchilarining xotirasi, tafakkuri, idrok qilish xususiyatlariga mos usul va vositalar kiritilgan; kam rivojlanganlarni faollashtirishga yordam beradigan maxsus mashqlar xotira turlari, fikrlash, idrok kanallari bilan optimallashtirish dasturi diagnostika natijalarini hisobga olgan holda ishlashning asosiy yo'nalishlarini belgilaydi idrok yetakchi kanal bo'ylab tashkil etilgan guruhlar bilan butun sinf, shuningdek, individual ishning xususiyatlari. Formativ eksperiment jarayonida o'quvchilar tomonidan qabul qilinadigan ma'lumotlar doirasini kengaytirishga (butun sinf bilan ishlash) va rivojlantirishga qaratilgan maxsus darslarni o'z ichiga olgan mavzular rejasiga muvofiq mashg'ulotlar o'tkazildi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Sh.I.Davronov boshlang'ich sinf jismoniy tarbiya darslarida sog'lom turmush tarzini shakllantirish 10.53885/edinres.2022.32.56.106
2. S. Norboyeva, Z. Rasulova, Sh. Mamarahimov "Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarni tayyorlashda tabaqalashtirilgan ta'lim texnologiyasidan foydalanish imkoniyatlarini oshirish texnologiyasi" March 2021Общество и инновации 2(2/S):254-259 DOI:10.47689/2181-1415-vol2-iss2/S-pp254-259 LicenseCC BY 4.0
3. Ладохина, И.Ю. Полимодальное обучение. Диагностический инструментарий для младших школьников - №1 -2011.- В.161-167
4. Shodiyev N., Yo'ldoshev K., Shodiyev R. Kurs tinglovchilarini tabaqalashtirilgan ta'limga o'rgatish // "Xalq ta'limi" j., 2012,1-son Tolipov O'.Q. Ta'limda tabaqalashtirish (xorijiy tajribalar). Qo'llanma. "Maktab va hayot" jurnali 3- soniga ilova. - T.: 2003.
5. G'afforova T. Ta'lim tizimida tabaqalashtirib o'qitish va shaxs faolligining o'zaro bog'liqligi // "Xalq ta'limi, 2007, 4-son